

- א. המטלטלים נקנים גם בקנין 'יד' 'חצר' ו'אגב'. [ואפילו בדברים שדרכם להגביה. עתוס' ב"ב פו ד"ה והא].
- ב. בכל מקום שאמרו חכמים אין הקנין מועיל, אעפ"י שהמוכר והקונה פירשו לקנות באותו קנין — לא עשו כלום, גם אם אותו מעשה קונה במקום אחר. (עפ"י רמב"ן וריטב"א. וע' פרי יצחק ח"א סוס"י מז).
- ג. כאשר המוכר מחזר כל שעה אחר דמיו, לא קנה הלוקח במשיכה כל עוד לא שילם לו כל הדמים. (עפ"י ב"מ עז:).

דין קנין ספינה ודברים כבדים, וקניית שטרות — נתבאר בבבא בתרא עו.
משיכה או הגבהה בכליו של מוכר — בב"ב פד-פו.

ב. נכסים שאין להם אחריות נקנים עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה. (ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערי מצרות ביהודה). והסיקו בגמרא אפילו אינם צבורים ומונחים על הקרקע, נקנים הם בקנין הקרקע [מלבד מטלטלים הניידים. ע' ב"ק יב ובתוס']. ודי בקרקע כל שהוא.

נחלקו ראשונים האם קנין 'אגב' הוא מדאוריתא או מדרבנן.
נחלקו האחרונים האם מועיל קנין אגב ליזכות מן ההפקר, אך דוקא כשהמטלטלין צבורים ומונחים על הקרקע (קצות החשן ערה), או אין מועיל 'אגב' אלא בדעת אחרת מקנה (נתיבות המשפט).
וכן דנו האחרונים האם ישנו בנכרי.

דף כז

- נד. א. אלו הלכות נוספות הזוכרו בסוגיא בענין קנין 'אגב'?
- ב. האומר זכו בשדה זו לפלוני, מה דין כתיבת השטר למקבל, באופנים השונים?
- ג. במה יפה כח קנין חזקה משטר וכסף?
- ד. מסר לו עשר בהמות באפסר אחד, האם קנה את כולן באחיות האחת?
- א. הסיקו שאין קונה ב'אגב' עד שיאמר לו המוכר קנה קרקע וקנה מטלטלים אגבה, אבל לא הזכיר 'אגב' [אלא אמר בסתם שייקנו המטלטלין עם הקרקע (רש"י), וכל שכן אם לא הזכיר קנין] — לא קנה.
- א. נחלקו הרמב"ם והראב"ד (מכירה ג, ט) האם אמירת 'קנה אגב' נצרכת גם כשצבורין המטלטלין ומונחים על הקרקע, אם לאו.
- ב. יש מהראשונים סבורים שאמירת 'עם' כמוה כאמירת 'אגב'.
- ג. יש מצדדים שבהקניית שטר אגב הקרקע אין צריך לומר 'קנה אגב', דשטר אפסרא דארעא הוא. (ע' רשב"א; תוס' גטין כב; קצות"ח ערה; דבר אברהם ח"א ג, ז-ח).
- אין קונה הקרקע עם המטלטלין אלא אם נתן דמי כולם, אבל לא נתן דמי כולם — לא קנה אלא כנגד מעותיו. כן אמר רבא ותניא כוותיה.
- א. אם מפרש שיקנה את המטלטלין באגב לחוד, קנה ללא נתינת דמים. (עפ"י רבנו ירוחם נתיב י ח"ה, מובא בבית יוסף ר"ס רב. וע' תורי"ד; דבר אברהם ח"א ג, ג).

ב. הרמב"ם השמיט הלכה זו. ויש אומרים שהיתה לו גירסה אחרת (ע' כסף משנה מכירה ג, ח). או שמעמיד דברי הגמרא רק כשהמוכר מחזר אחר המעות כל שעה, אבל בלאו הכי קנה מיד (ע' מגיד משנה). וע' הסברים נוספים בישוב השמטת הרמב"ם בספר דבר אברהם ח"א ג וח"ג כט). שדה במכר או בשכירות, והמטלטלין במתנה — קנה.

א. נחלקו הראשונים האם דין שאילה כדין שכירות לקנות מטלטלין אגב שאילת הקרקע. ב. יש מי שכתב שאי אפשר לשכור מטלטלין אגב קרקע. (ע' אגרות משה יו"ד ח"ג קכד, ג). שדה לאחד ומטלטלין לאחר — נסתפקו בגמרא אם מועיל לקנותם. [וגבאי עניים הרי הוא כידם, ואם מקנה לו הקרקע כדי שיזכה במטלטלין לעניים אגב הקרקע — כאיש אחד דמי].

ב. 'זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר (לראיה)' — חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה (אם אומר אין רצוני שתהא לו ראה בידו).

תלה השדה בשטר, שאמר 'על מנת שתכתבו לו את השטר' — חוזר בין בשטר בין בשדה. קדם הנותן וכתב לו את השטר, כיון שהחזיק הלה בקרקע, נקנה שטר בכל מקום שהוא, שהנכסים שאין להם אחריות נקנים עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה.

ג. יפה כח חזקה שאם מכר לו עשר שדות בעשר מדינות, כיון שהחזיק באחת מהן — קנה כולן. במה דברים אמורים, שנתן לו דמי כולן, אבל לא נתן לו דמי כולן — לא קנה אלא כנגד מעותיו. (כן שנו בברייתא וכן אמר שמואל. לפי 'איכא דאמרי', רב אחא בריה דרב איקא נחלק על שמואל).

א. אעפ"י שצריך ליתן דמי כולן, לא קנה מדין כסף — וכגון במקום שאין קונים בכסף. ואף במקום שקונים בכסף, ישנם אופנים שאין כסף קונה, כגון שהיה המוכר חייב לו מעות, ומכר לו הקרקע תמורת חוב זה. (עפ"י תוס').

ב. כשנותן הקרקעות במתנה, יש אומרים שקנה כולן בחזקה שהחזיק באחת (ר"ח, מובא בתוס'; ר"י מגאש — מובא בנמוקי יוסף ב"ב נג; רמב"ם מכירה א, כ; רמ"ה ועוד). ויש אומרים שלא קנה (ערשב"ם תוס' רא"ש ושיטמ"ק ב"ב נג. וע"ע בפירוט בשו"ת אגרות משה חו"מ ח"ב סוס"י מח). ג. לדעת הרא"ש ור"י (ע' טור וב"י חו"מ קצב) אם פירש המוכר שיקנה כולן, קנאן אעפ"י שלא נתן דמי כולן.

ד. מסר לו עשר בהמות באפסר אחד ואמר לו קנה — קנה כולן באחיות האחת (כגון שאחז בטלפיה או בשערה. תוס'). אמר לו 'זו קנה' — לא קנה אלא זו שאמר לו.

דפים כז — כח

נה. מהו 'גלגול שבועה' ומה מקורו?

אדם שחייב לחבירו שבועה, יכול התובע לגלגל עליו בשבועה תביעות אחרות שיש לו עליו שאין עליהן חיוב שבועה בפני עצמן, כגון שתובעו תביעת מטלטלין ותביעת קרקע, והלא אין נשבעים על הקרקעות — יכול לחייבו להישבע גם על הקרקע. ואפילו תביעה שאינה מצויה, כגון שאומר לו הישבע לי שלא נמכרת לי בעבד עברי [שכיון שגופו קנוי (רבא), אין זו כתביעת חוב כספי שנשבעים עליה בפני עצמה].

יש מי שכתב שאפילו בזמן הזה שאין היובל נוהג ואין לנו דין עבד עברי ממש — גופו קנוי לענין שבועה, שהתובע לחברו השבע לי שאין עבדי אתה — אינו מחייב שבועה כתביעת שאר ממון, אם לא על ידי גלגול.

ומקור דין זה נלמד בקל-וחומר מהשבעת הסוטה, שהבעל מגלגל עליה שבועה שלא סתה גם בעודה ארוסה (אמן אמן), הגם שארוסה אינה שותה את המים ולא נשבעת (תחת אישך). וכן נשבעת שלא נטמאה גם מאיש אחר — קל וחומר לממון שניתן להיתבע בעד אחד, אינו דין שמגלגלין. ואפילו בתביעת ספק, כגון שותפין ואריסין שחלקו, אם חייב האחד לחברו שבועה ממקום אחר, מגלגל עליו זה שבועה שאין בידו ממון שלו. (מה מצינו בסוטה שעשה בה ספק כודאי, אף זה). כתבו התוס': אין מגלגל אלא בספק שיש לנו לחוש עליו קצת, אבל אין יכול לגלגל על חברו שבועה שלא גנב לו שום דבר מעולם.

אמירת הסוטה 'אמן אמן', ופרטי דיני גלגול שבועה בסוטה — נתבארו בסוטה יח.
דיני סוטה ארוסה ושומרת יבם — שם כג-כד.
דין 'מנוקה מעוון' — שם מז.

דף כח

נו. מה דינו של הקורא לחבירו עבד, רשע, ממזר?

הקורא לחברו 'עבד' — היא בנידוי. כלומר בית דין משמתים אותו. (מדה כנגד מדה, הוא קרא לחבירו עבד שהוא ארור, כך מקללים אותו ב'ארור'. תוס').
'ממזר' — סופג את הארבעים (קונסים אותו מכות מרדות. הוא אמר שחברו עבר בלאו, לפיכך סופג את הארבעים כדין עובר בלאו).
'רשע' — יורד עמו לחייו. (לזה אין ב"ד נזקקים, אבל הוא מותר לשנאתו ואף למעט פרנסתו ולירד לאומנותו. רש"י).

א. יש אומרים שאין התר להנקם בכגון זה ולגמול רעה, אלא כלומר רגיל להתקוטט עמו כאילו הכהו.
ב. כאשר מנהג המקום בהענשה אחרת מזו האמורה — הכל הולך אחר המנהג. (עפ"י ראשונים).

נו. א. באלו דברים ניתן לעשות קנין חליפין ובאלו אין ניתן?

ב. האם יש אופנים שמטלטלין נקנים על ידי דמים?

ג. מהם באורי המשפט 'כל הנעשה דמים באחר, כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין'?

א. נחלקו רב ולוי (בב"מ מז) האם מטבע נעשה חליפין אם לאו, וקיימא לן (כרבי יוחנן, עולא ורבי אסי) אין מטבע נעשה חליפין (משום שדעתו על הצורה, וזו עשויה ליבטל שהמלכות פוסלתה, ואינה כלום). בפירות — נחלקו אמוראים; רב ששת אמר: פירות עושים חליפין (לקיים כל דבר). ורב נחמן אמר: פירות אינם עושים חליפין (נעל ולא דבר אחר).
(הלכה כרב נחמן).

בכלים, לכל הדעות עושים חליפין (ושלף איש נעלו...).